

## **СТАНОВЛЕННЯ ЯДЕРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ**

Енергія атомного ядра стала революційним відкриттям для технічного прогресу у всіх сферах людської діяльності. Наразі вона застосовується людством у військових та медичних цілях, для виробництва електроенергії, у ядерних енергетичних установках і т. д. із-за своїх переваг перед енергетикою інших видів. Це є велика теплотворна здатність ядерного палива (у 2 млн. разів більша, ніж нафти та у 3 млн. разів більша, ніж вугілля), кращі економічні показники, майже нульове забруднення навколишнього середовища. До того ж відпадає потреба використовувати кисень, якого на енергетичні потреби спалюється в 5 раз більше, ніж його споживають усі живі істоти. Крім того, запаси ядерного пального приблизно в 20 раз перевищують запаси органічного палива всіх видів [1].

Наша держава, після проголошення незалежності в 1991 р. одержала в спадок могутній арсенал ядерної зброї і п'ять атомних електростанцій, з яких на разі діють 4 атомних електростанцій з 15 енергоблоками. Одна з них – Запорізька АЕС з 6 енергоблоками загальною потужністю в 6000 МВт, є найпотужнішою в Європі. За інформацією Всесвітньої ядерної асоціації 48% всієї електроенергії в Україні виробляється на атомних електростанціях [2]. Використання такої кількості ресурсів потребує значного нормативно-правового контролю з боку держави, а єдиною умовою застосування «атома» є забезпечення і гарантування безпеки осіб і територій, на яких вони проживають. Тому Україна повинна розробляти і вдосконалювати нормативно-правові акти, які будуть регулювати відносини в даній сфері.

Виникнення, формування і розвиток ядерного права тісно пов'язано із законодавчим виділенням діяльності у сфері використання ядерної енергії. Ядерне законодавство, як зовнішня форма ядерного права, становить сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Становлення ядерного права в Україні пов'язано з фактично першим нормативно-правовим актом, який проголосив її незалежність – з Декларацією про державний суверенітет України 1990 р. В ній виділено окремий розділ «Екологічна безпека», де Україна зобов'язується піклуватися екологічною безпекою громадян, збе-

реженням генофонду народу, передбачає можливість заборони та припинення функціонування будь-яких підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, якщо вони спроможні створити загрозу екологічній безпеці нації. Ці положення повною мірою поширюються на ядерну та радіаційну безпеку, як на складові екологічної безпеки [3, с. 60].

25.01.1994 р. Верховною Радою України було затверджено Концепцію державного регулювання безпеки та управління ядерною галуззю в Україні, де визначено основи державного регулювання безпеки використання ядерної енергії та основні принципи, на яких має базуватися ядерне законодавство [4, с.8].

08.02.1995 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про використання ядерної енергії і радіаційну безпеку», в якому були введені такі важливі поняття як «радіаційна безпека», «ядерна безпека», «ядерна шкода» та ін., вироблені чіткі дефініції у сфері використання ядерної енергії, прописано пріоритет безпеки людини і навколишнього середовища, прав і обов'язків громадян у сфері використання ядерної енергії. Також, ним було закріплено, право громадян і їх об'єднань, на отримання інформації у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки, на участь у формуванні політики у цій сфері, на належні соціально-економічні умови проживання і праці у місцях розташування підприємств по видобуванню уранових руд та ін. Цей Закон, також визначив компетенцію органів влади і управління у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки, закріпив державне регулювання безпеки використання ядерної енергії, правовий статус юридичних і фізичних осіб, які здійснюють діяльність у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки [5]. Поява такого Закону посприяла подальшому розвитку ядерного законодавства України, зокрема, прийняттю Законів України «Про поводження з радіоактивними відходами» (1995), «Про видобування та переробку уранових руд» (1997), Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» (1998), «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» (2001) та інших нормативно-правових актів. Також частиною національного ядерного законодавства можна вважати міжнародні акти, які були ратифіковані Верховною Радою України, а саме: Конвенцію про фізичний захист ядерного матеріалу (1993), Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1994), Конвенцію про цивільну відповідальність за ядерну шкоду (1963), Конвенцію про допомогу у випадку ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації (1986), Конвенцію про оперативне оповіщення про ядерні аварії

(1986), Конвенцію про ядерну безпеку (1997), Об'єднану конвенцію про безпеку поводження з радіоактивними відходами (2000).

У систему національного ядерного законодавства також входять нормативно-правові акти Президента України з питань, які містять ядерно-правові норми, Постанови Кабінету Міністрів України, які визначають механізм реалізації норм законів, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, які визначають критерії і вимоги щодо безпеки об'єктів ядерної енергетики, джерел іонізуючого випромінювання, а також умови і технічні вимоги, які регулюють безпеку операцій, процедур під час здійснення діяльності у сфері використання ядерної енергії.

У 2006 р. Україною була прийнята національна Енергетична стратегія на період до 2030 р., затверджена розпорядженням Уряду від 15.03.2006 р., яка є, безумовно, значущою в історичному й економічному контексті [6].

Сьогодні шлях розвитку системи ядерного законодавства, як зовнішньої форми ядерного права, пов'язаний із розвитком та вдосконаленням системи нормативно-правових актів, які розробляються і приймаються з метою створення системи кодифікованих законодавчих і підзаконних актів, які б охоплювали всі сфери використання ядерної енергії і забезпечували радіаційну безпеку. На думку науковців така система дозволить, по-перше, забезпечити повну єдність у регулюванні всіх сторін управління у сфері використання ядерної енергії. По-друге, така система повинна охопити всі сфери правового регулювання використання ядерної енергії, забезпечення ядерної та радіаційної безпеки. По-третє, система ядерного законодавства не повинна без потреби допускати повторення однакових за змістом норм у різноманітних нормативних актах. По-четверте, система ядерного законодавства одночасно має бути деталізованою в регулюванні ядерних відносин, враховуючи той величезний негативний вплив, який може мати ядерна енергія, джерела іонізуючого випромінювання на життя, здоров'я людини і навколишнє природне середовище [4, с. 113-114].

Таким чином, Україна за відносно короткий період змогла створити власне ядерне законодавство, яке є складним і комплексним. Система ядерного законодавства України, крім основних законів, таких як «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про видобування і переробку уранових руд» та інших, включає низку спеціальних законів. Ядерне законодавство України значною мірою відповідає вимогам Європейського законодавства внаслідок реалізації численних міжнародних угод, учасником яких є Україна.

Отже, формування та становлення ядерного права, яке, за визначенням Г.І.Балюк, представляє собою систему правових норм, якими регулюються відносини, пов'язані з використанням ядерної енергії, ядерних об'єктів, джерел іонізуючого випромінювання у різних сферах життєдіяльності [4, с. 68], тісно пов'язане з ядерним законодавством, головне призначення якого полягає в тому, щоб правовими засобами сприяти найбільш безпечному використанню ядерної енергії, забезпеченню ядерної та радіаційної безпеки, захисту людини від впливу іонізуючих випромінювань, охороні навколишнього середовища від радіаційного забруднення.

### **Список використаної літератури**

1. Українська Радянська Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://leksika.com.ua/15900203/ure/atomna\\_energetika](http://leksika.com.ua/15900203/ure/atomna_energetika). – Назва з екрана.
2. Сайт Всесвітньої ядерної асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-t-z/ukraine.aspx>. – Назва з екрана.
3. Балюк Г. І. Проблеми формування та становлення ядерного права України [Текст]: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Г. І. Балюк. – К., 2000. – 363 с.
4. Балюк Г. І. Ядерне право України: стан і перспективи розвитку (правові аспекти радіоекології) [Текст] / Г. І. Балюк. – К., 1996. – 140 с.
5. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку [Текст]: Закон України від 08.02.1995 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.
6. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 № 145-р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>. – Назва з екрана.

**А. О. Чепой**

*студ. III курсу*

*спеціальність «Правознавство»*

*Науковий керівник: ст. викл. Є. М. Корнєєва*

## **ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВА НА ТОРГОВУ МАРКУ ТА ЗНАКИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ**

Створення рівних умов господарювання для різних типів товаровиробників, впровадження конкурентних правил в їх діяльність, необхідність насичення ринку товарами і послугами для задоволення потреб населення обумовлюють об'єктивну потребу